

תוכן עניינים

4.....	מבוא.....
	פרק 1 : לקוויות למידה
5.....	1.1 לקוויות למידה- הגדרה ואבחון על פי DSM 5.....
6.....	1.2 סוגי לקות למידה .....
7.....	1.3 האטיולוגיה של לקוויות למידה .....
8.....	1.4 קומורבידיות .....
	פרק 2 : דימוי עצמי
10.....	2.1 דימוי עצמי – הגדרה ומאפיינים התפתחותיים.....
11.....	2.2 דימוי עצמי- גורמי סיכון וחוסן .....
13.....	2.3 חשיבות דימוי עצמי .....
	פרק 3 : הקשר בין לקות למידה לדימוי עצמי
14.....	3.1 קשר מבוסס מחקר .....
15.....	3.2 משתני חוסן .....
18.....	פרק 4 : התערבויות טיפוליות .....
22.....	סיכום ודיון .....
24.....	ביבליוגרפיה.....

מבוא

מה משותף לאלברט איינשטיין, ליאונרדו דה וינצ'י, צ'רצ'יל וטום קרוז? מלבד העובדה שכולם דמויות בולטות ומפורסמות בתחומים שונים, הם כולם סבלו ואובחנו בדיסלקציה. כידוע, דיסלקציה הינה תת-קטגוריה להפרעה הכללית 'לקות למידה'. מדהים כי על אף הקשיים שהם בוודאי התמודדו עימם כילדים המאובחנים בלקות למידה, הם הצליחו לפרוץ מעבר לתקרת הזכוכית ולנצל את יכולות המוח והיצירה שלהם.

על אף שישנם עוד הרבה ילדים ומבוגרים המאובחנים בלקות למידה, הם לעיתים אינם מצליחים להסתכל על עצמם מבעד ללקות, מרגישים כי לקות הלמידה מגדירה אותם וכתוצאה, נפגע להם גם הדימוי העצמי. ניתן לראות לכך דוגמא חיה כמעט בכל כיתה בבית ספר ובכל בית בו יש ילד המאובחן בלקות למידה, לראייה אחי הצעיר. הוא מאובחן כלקוי למידה (דיסלקציה ודיסגרפיה) ובאבחון האחרון שלו שנעשה לפני כחצי שנה נכתב כי הדימוי העצמי האקדמי שלו נמוך ומצריך התייחסות. על אף שידעתי כי אחי הקטן מתמודד עם קשיים בבית הספר, עקב לקות הלמידה בה הוא מאובחן, התקשתי להבין עד כמה הקשיים הללו נרחבים ומסתעפים לתחומים אחרים בחיים, מעבר לקושי בלימודים- בין היתר- נוגעים גם בדימוי העצמי.

ילדים עם לקות למידה נדרשים להתמודד במשך שעות רבות עם תחום בו הם מגלים קושי, הלימודים. התמודדותם עם הלימודים, הקושי ואף הכישלונות עשויים להביא לפגיעה בדימוי העצמי ובהתפתחות גיבוש הזהות העצמית בהמשך. לדימוי העצמי של ילד יש משמעות רבה בהתנהגותו שיכולה להוביל לכעס, מרדנות, הימנעות וכדומה, התנהגות זו עשויה ללוות אותו לאורך חייו ולכן ישנה חשיבות רבה בהבנת הקשר של לקות הלמידה על הדימוי העצמי של הילד ובכך לשים לב לתהליך אותו הילד עובר ולספק לו את הכלים ודרכי הטיפול שיעזרו לו גם להאמין בעצמו וביכולותיו. תובנות אלו עלו מתוך האבחון של אחי והן מתוך הידע והניסיון שצברתי. כמו כן, ההבנה אודות ההשפעה העצומה שיש ללקות למידה על האדם עוררה בי את הרצון לחקור ולהרחיב את הידע על הנושא.

לפיכך, עבודה זו מתמקדת בקשר בין לקות למידה לדימוי עצמי בקרב ילדים ומתבגרים. ראשית, נחקר ונכיר לעומק את המושג 'לקות למידה' כפי שהוא מוגדר כיום בספרות המקצועית, האטיולוגיה של ההפרעה והקומורבידיות הנלוות אליה. לאחר מכן, נחקר את המשתנה השני בעבודה זו, קרי דימוי עצמי. נדון בגורמי החוסך והסיכון של התפתחות דימוי עצמי ונוקיר את חשיבותו הרבה בתחומי החיים של האדם, בפרט בהיבט האקדמי, החברתי והרגשי. לאחר מכן, נעמיק בקשר שבין דימוי עצמי ללקות למידה ונדון בפרק האחרון בתכניות התערבויות טיפוליות המובססת על הידע הקיים בספרות.

פרק 1: לקויות למידה

פרק זה עוסק בלקויות למידה, כפי שהן מוגדרות ומאובחנות ב DSM-5. כמו כן, הפרק מבקש לסקור כיצד כיום מקובל להתייחס לסוגים השונים של לקויות הלמידה, מהו מקורן והאם הופעתן קשורה או תלויה בהפרעות נפשיות והתנהגותיות אחרות.

1.1 לקויות למידה- הגדרה ואבחון על פי ה DSM-5

ה-DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) הינו ספר אבחנות פסיכיאטריות שמטרתו לאבחן ולסווג את ההפרעות הנפש על פי תסמיניהן. בשנת 2013, יצאה המהדורה המעודכנת והחמישית של ה-DSM. על פי ה-DSM-5 (2013), לקויות למידה ממוקמות תחת ההגדרה "הפרעת למידה ספציפית" והגדרה זו מחולקת לשלוש קטגוריות קליניות, אשר מובחנות על ידי הספציפיות של מיומנות הלמידה:

1. הפרעת למידה ספציפית עם לקות בקריאה (לדוגמא: דיוק בקריאת מילים, קצב הקריאה ושטף הקריאה, הבנת הנקרא).
2. הפרעת למידה ספציפית עם לקות בהבעה בכתב (לדוגמא: דיוק באיות, דיוק בדקדוק ובפיסוק, בהירות וארגון ההבעה בכתב).
3. הפרעת למידה ספציפית עם לקות במתמטיקה (לדוגמא: הבנת מושג המספר, זכירה של עובדות חשבוניות, דיוק בחישוב או שטף החישוב, דיוק בהסקה חשבונית).

בנוסף, ב-DSM-5 (2013), ישנם ארבעה קריטריונים לאבחון לקות למידה:

1. קשיים בלמידה ובשימוש במיומנויות אקדמיות, כפי שמעידה הופעתם של לפחות אחד מבין הסימפטומים הבאים: חוסר דיוק או איטיות והשקעת מאמץ רב בקריאת מילים, קושי בהבנת הנקרא, קשיי איות, קשיים בהבעה בכתב, קשיים בשליטה במושג המספר, עובדות מספריות, חישובים וקשיים בהסקה מתמטית. כמו כן, נקבע כי קשיים אלו חייבים להימשך כלפחות שישה חודשים, על אף התערבויות קליניות שנועדו לטפל בהן.
2. הקשיים הנ"ל חייבים להיות נמוכים באופן משמעותי בהשוואה להישגים הצפויים לגיל הכרולוגי וגורמים להפרעה משמעותית בתפקוד האקדמי, התעסוקתי והיומיומי.
3. הקשיים בלימודים החלו במשך שנות בית הספר, לרוב ההפרעה אמורה להופיע לראשונה בגיל בית ספר יסודי.
4. הקשיים בלמידה אינם מוסברים טוב יותר על ידי לקות אינטלקטואלית (פיגור), ראייה ושמיעה לא מתוקנות (על ידי משקפיים או מכשיר שמיעה), הפרעות מנטליות ונירולוגיות אחרות, מצוקה פסיכו-סוציאלית, שליטה נמוכה בשפת ההוראה או הוראה חינוכית בלתי מתאימה.